

סי' יב: [א] בחוקיהם: הט"ז סק"ב כ' אם מלאוהו מין אוקרים למפרע מה ששחט לתוך הגומא, ונר' דכ"ז צומניהם אצל צומניו אפי' נמלא מין ועכ"ס מ"מ אין לתלות זה בגומא כלל שכבר עבר שגוען זה וצאו אחרים מחתיו. וענין גומא כ' רש"י חוק הדוקים לע"ז והנה לא עבדו הדוקים ע"ז (ואפשר שהוא מחמת הצמור),

ויפה עשה הח"ס ששתיק שדרך המינים כך, והפמ"ג צמ"ז סק"א תמה עליו שסניה דברי רש"י, ונכון. וכ' הכו"פ ביהר פרוש ענין הגומא וכתב שהיה דרך המכשפים והקוסמים לאכול על הדם שהיו מדמים צום עתדות וכצילול גבול והציא מרמזין על פסוק לא תאכלו על הדם, וכ' מה ענין גומא לע"ז, והמ"ז הקפיד ע"ז וכ' הלל הרשב"א העיד לא כן רק שהוא ע"ז, ובאמת לא נראה דהרשב"א העיד מה שראה צעיניו אלא כ' כסתמא שעושים לשם ע"ז וצאריך כ' שהוא דרך המינים ולא נחית לענין אה"ג רק לענין שם מעשים אלו.

הש"ך כתב דאין חילוק בין גומא נקיה או מטונפת, אכן צאור זרוע שהציא הדרכ"מ מוצא שם לא אלא גומא טנופה מותר לשחוט למוכה ע"ש בלשונו, ונפ"מ מחד צימניו וע"י צסמון.

[ב] האידנא: מהו גומא צפו' וצתו' מוכר גומא נקיה מעפר כו' וזוהי ים ללמוד דאין גומא אלא כשהיא צרפה של אבן אצל גומא חפורה בצלמה יוכל לשחוט בה, ואולי אם יש בה צד שיכולה לשמור נחל יהיה אסור. והאידנא אין להחמיר. ואפשר שם החלוק בין בית לשוק גבי דרכו לנקות, האידנא אינו צריך, ויכול להקל ככל שהמירו כיון שאינו גגדר הדין, וע"י גם כו"פ סי' יא' סק"ג כה"ג להקל בספק כיון דהאידנא בטל הטעם, ובאמת הכו"פ כאן תמה היכי צטלוהו שהוא דבר צסמון, ולא דעתי כלל אם מקרי דבר צסמון כיון שהוא דין סתמי אינו גזרה שנמנו עליה אלא דבר שהרמיקוהו עד שנקבע להרחיקו לא נאמר זה אלא על גזרות דאין שום סכנה שכל גדר שנקבע לפי המציאות להכלילו בדרכי העבירה יהיה נוהג אפי' כשאין צו דרכי העבירה, רק בגזרה שגזרה צסמון לא רצו להחיר הרלושה.

וכמה דיינים שהיו נוהגים מדינת דמ' נחצטלו לפי שינוי המנהג והמציאות, ולא חשיבה להו להפ' דבר צסמון. צומן הראשונים נחצטלו ענין צרכות השחר צומן קימה שהוא דין הגמ', וע"י טו"א סי' קמה' על צטול מנהג תרגום, וכן הוא בצללות דבטל דין מעמד וצטל דין מתאצלן עמו. אצל צאמת גם על גזרות ידועות כתבו הפוסקים להקל משצטל הטעם, ויש צום כמה דרכים:

כתוב צשו"ת רא"ש ב' ח' דכיון שטעם האסור ידוע אם נחצטל הטעם נחצטל האסור. וצאופן אחר כתבו תוס' ע"ז לה. דגילוי נגור רק היכא שיש נחשים, (דכיון שהיה מקום דמעיקרא לא היה שייך הגזרה, אף שלא נחפרש בדבריהם. דיינין לזמנו כאותו מקום, ועמ"ש להלן קטו' סק"א). וצבילה ו' כתבו צו"ז שאין חביר מותר וא"צ מנין אחר להחירו כיון שזה הטעם רק משום חששא ועברה חששא עבר הטעם, וכן גלוי מותר אע"פ שהוא דבר צסמון (יל"ע מנא להו דחשיב דבר צסמון, וכ' כל אזהרות משום סכנה המוצאות דחש"ל חשיבו דבר צסמון, ואולי משום איסור עבר למ"ד שהוא משום גילוי, ע"י להלן קיד' סק"ג). ובמארי צב"ה ה' כ' דאין צריך דשצ"מ אלא צדבר שלא עלה ע"ד המתקן כמו חרבן צהמ"ק אצל צבה שיכולו האוסרים להעלות דבעה ה"ז כללו תקנו פפרש עד שיצטל הסבה, ומסיים שם הגני רואה הרבה גאונים שפקעו ע"ז וע"כ צטלו כתוצה צנים דכרין וכן כ' צרים מגילה. וכן רדב"ז ה'

ד' טור שהמה דברי רא"ש הנ"ל, אצל צאמת כמדומה דראיה ליכא דע"י סי' כח' וצהגה דצעי' דם הנפש והקלות ואם ימן הכלי רק אחר השחיטה לא יוכל לקיים מצות כסוי כראוי, וצעיקר דברי צ"ה שאסור למכור הדם לעכו"ם דהוי קוחר צמאללות אסורות ואם עומד למנות לא הוי כצומן לו רק הוא אסור, והפרי"ח תמה וכתב דמה

הפרש צין זה לזה ותריהו כצומן, אמנם טעמא אית ציה, דודאי דבר שהי' עומד מעצמו לזריקה והוא עומד ומנזה וטורת לאסוף ולקצץ הדם שהי' נאצד לא חשיב צומן, כלל היתר צומן שלא יפקיד מה שצדו וכשהוא צומן עצמו לסחורה אסור.

[ג] שחיטה בשבט: טעם

מנהג דר"י חסיד שלא לשחוט צצטל דבר הלמד מענינו, שצטל הוא קרוב ליום אידם נור"י חסיד לא זכר כ"א שצטל והמוסיף הוסיף צצטל שהוא מן הענין וע"י גם ד"ח אות נט' וע"י ט"ז סי' קטו' נתן התאריך צציוק ודוקא צחלק מהשנים כצומן הטעם] ואולי היה צומנו איה מנהגי עכו"ם

צוה ועל כן אם אוכל נראה שלאכילה שחוט. והש"ך כ' דיש נוהגים הרגלים והכבד וכ' נראה דאין נפ"מ מה יאכל, ומה שכתבו דוקא הלכ דלא ס"ד שיאכל הרגל ויקריב צציוול אצרים החשובים. והאידנא לא חשי' ונשתכחו מנהגי עכו"ם, וכל דברי ר"י חסיד צצעין זה אינם אלא למנן דקפיד כמ"ס החת"ס והגו"צ ז"ל ועליהם ראו לממן, [ואף שצבאה"ט הציא דהקנה העתיק מנהג זה, כצד נדע כ' נחוינא בן הקנה לא חיבר כ' זה כלל, ואדברה מענין זה יש להוכיח שהיה צומנים אלו, שהמעין צספר ימלא צו מיימרות מחו"ל ומוצא שם רצי והמשניות וכו', וע"י מש"כ החיד"א צהגהות לכללי הש"ס ממחזור ויטרי וזה לשונו: מחצב ספר הקנה כתב שהיה צומן רצ שהוא תחלת אמוראים וסוף התנאים ואין ייתכן לו לכתוב על אצ"י ורצא ורצבן סבוראי ורצתי שיש מי שכותב שמתצב ספר התלמוד ורצא ר"י קרא אמנם צספרים אלו כותב שכתבו קנה צין צצידוד ולומר שכל זה אינו מגוף הספר אלא חוספת מצחקו אינו מתשיב, עכ"ל. וצהקדמה ל' רוח חיים של הגר"ח וולז'ין מאת צעל עליות אליהו מציא ל' ספר הקנה וכתב כי כולו לקוח מהקדמות הרמב"ם צמעט שניינים ומשם העתיק צעל הקנה, וכן תמונא צס' הקנה דף ע' ששעתיק דברי רמב"ן פרק שלם מלה צצלה צסם "שעמתי מאצי ז"ל" כמו שהעירו כצד, וצאמת ס' הקנה כתב על עצמו כי כל דבריו הם מאליו ואברהם ויצחק ויעקב ומספר שם צאריך אף טייל צעולמות עליונים, וכצד כתבו עליו כי צדה קצת מדעתו, וע"י ר' צדוק כהנא מלוצלין ס' הזכרונות כ': "וצעל ס' הקנה אע"פ שציבא חדיר ממה שגלו לו מלאכי עליון הרבה דברים מהם כתובים מפורשים כלשונו ממש צספרים הקודמים לו וכצד נתרגם קצת עליו צפרדס שער יב' פרק צ", עכ"ל. וע"י צו"צ קמא א"ח לה' ומה שהמציא צעל קנה דבר זה אין לו יסוד, וע"י מטפחת ספרים פ"י: כתבו צספר הקנה שהשכל הפועל כו' שמעה אונן שורש דבר מרמזי הקדמונים אף לא הציגהו על אמתתו, וצשו"ת רדב"ז ח"ד סי' נה': "אעפ"י שמונא צספר קנה כו' על המודרש ראו לממן שחמרו משם התנאים ואפי' היו דברי קנה דברי תנא כו"י. וכן צענין תמימת צהמ"ז ש"אמר לו רצו לתוסף אלהי דוד וצונה ירושלים" הכל לקוח מהריקאנטי כמו שהעירו. ונדע שצעל קנה כ' צדיני תקימת שופר דברים קשים שאסור לשמעם נגד חו"ל. וצאמת הכו"פ ז"ל כ' דח"ו להקפיד ע"ז שהוא מדרכי האמורי כיון שאין לו מצא שצכל להיותו סכנה מוחשית, ומהי ים ללמוד לכל הסגולות שאין להם מצא שצכל ולא מקור צחו"ל.

ממרים צ' ב' ל"א דבעי מנין אלא היכא שלא תלו התקנה בהדיא "משום דבר פלוני" אבל תלו א"ל תו. וכן מצאנו במטה יהונתן י"ד קט"ו כ"מ שנתפרש הטעם דאין האסור כולל אלא מי שזכלל הטעם. ובש"ס רמ"א סי' יט' דכל בטול תקנות הוא כשלא נתחדש דבר ממה שהיה בימי הממקנים "אבל במקום שנתחדש דבר שלא ידעו הראשונים כגון דליכא למיחש לקלקול או אסור שלא היה לו לחוש בימים הראשונים ודאי מותר למקן דבר ככל תקנות האמורים לעיל (שם) כמה מקרים שצטלו מנהג ראשון) משום דליכא למימור אדעתא דהכי לא נהיגו הראשונים". והתו ע"ז נו: צוה"ו אין אסור מנהג צומע כומי כי עכשיו אין רגילים לעכור"ס וע"ז אנו סומכין וא"ת ה"ל דבר שבמנין י"ל דלא גזרו אלא על המנסכים. ועוד בש"ס רמ"א סי' קכ"ה משום כבוד הצריות השיא בתולה בש"ק שאל"כ היתה מתבייטת הרבה "וכן אנו מקילין

– יג –

המעוננים שחיטה

הגים וחגבים אין מעוננים שחיטה ואין בהם אבמה"ח (ס"א), ולא צעב"ח (יד יהודה א'), וירחון הרב (תב"ש א'), ובאובלן חי איכא בל תשקצו, והוא מדרבנן (דעת פר"ח סי' קטו יא' ולבוש שם ומג"א סי' צב' ס"ב ומע"ט פ"ב דברכות ומ"ל פ"ז ממאכ"א וכו"פ משנ"ב ע"פ פמ"ג ס"ס ג' שהוא דרבנן, ולהט"ז שם ו' והתב"ש ב' הוא מה"ת. כתב בית הלל א' כל דג חי בלא מליחה איכא ב"ת, והתב"ש א' חולק).

בן פקועה א"צ שחיטה (ס"ב), וי"א דבעי נחירה (פרשת דרכים דרך האתרים א'). ואין בו אבמה"ח (ט"ז ג'), וצ"ע לב"נ (פמ"ג בש"ד ג'), וצריך להמתין שימות (תב"ש ב'). ואין בו דין אורו ואת בנו (ש"ד ג'). ודמו אסור, וי"א שהוא מזה"מ (ע"י מ"ז ג' חולק).

נגד ד' רבותיו ו"ל צוה"ו להשיא קטנות כו' וה"ה צדוק זה", והוסף טעם "ועוד אני אומר דצוה"ו לכ"ע שרי דהא כ' תו' לדין שרי דלינו בקיאין בתקון כלי שיר וה"ה צנ"ד דהטעם שמה יכתוב ידוע המנהג שאין התמן כותב שאינו בקיאין ומעתה אין לגזור", ובענין הטענה דיש כמה טעמים לדבריהם המושך וכתב "ואף אם נאמר דיש טעם אחר בירו' מ"מ הגמ' לא הזכיר הטעם דאין לומר דס"ל צ' טעמים היכא דליכא נפקותא". ועמ"ש צוה"ו סי' קט"ו שם. ועי' שטמ"ק כח"ג. על בטול תקנת יוס' רביעי כיון שנשתנה הענין וכן בשטמ"ק כתובות טו: כי אם צ"ד ראשון היה מסכים אם הי' ידוע אפשר לצטל כי נשתנה הענין.

וגם תקנות עורא צ"ק פצ' הרבה לא נהיגי האידנא, תיקן לדון צב' וה' ועחומ"א ח' וה' דהאידנא ל"ע הכי, ותיקן לכבס צה' והאידנא שמכבסין מזהר אין הכל מקפידין, תיקן לאכול שום וכי' הרמב"ם צפיה"מ נדרים שא"ל צמדינותיו ורוב העולם אין מקפידים לצד המדקדקים, תיקן אשה משכמת ואופה והשו"ע לא העתיק, עי' גם בחומ"ק ח' מירוי' אין דנין צע"ש והאידנא דנים משום בטול מלמדן. ותקנת עורא דטבילה כדר צימי חכמים ציטלו כדאמרין ברכות כב.

ולהלכה מיקל הרמ"א קצ"ד כח"ו ע"ז הג"ל צי"ג צהנאה. וכ"פ השו"ע ורמ"א א"ת קעט' צימים אחרונים דאין מלח סדומית מצוי ציניני, וכן בשבת סד: בטול תקנת חכשיטי נשים וכן פסק הש"ע שג' יח', וכמ"ש מהרי"ל סי' קלח' הואיל ואין לנו רה"ר גמור הקלו בתכשיטי נשים וכן בתקון מצוי אע"ג דהוי תקנות שנתקנו ציניני. וכן נפסק מעקה"ד צסי' שלט' צמחיתא כפיים וכדו'. ומטעם זה כי לגזרה לציית צפשתן יש לצטל צשעה"ד (רמ"א ט' ו') ופי' מג"א דהאידנא ליכא תכלת. גם צאסור יחוד עם הזכר כי רמ"א להקל לפי המציאות צומננו, ודעו אחרונים צגורת שחיקת סמנים, עי' צבדי השלחן א"ת קלד'. וכוה דנו צחלב נכרין. וכן ציו"ד רצט' קי"ל דצטלה גזרת מראית עין צמשי דמתני' כלל"ס ט' צ', משום דהאידנא מצוי משי. והרצב"ז צ' תרל"ג כ': "על מה סמכו השוכנים צירושלם שאינם מזהרים צי' קדושות... לא ראינו מימינו מי שמהר צאחת מזהס... לא אמרו אלא היכא דשייך טעמא דצטבילה החמירו ואס' נסתלק הטעם נסתלקה הגזרה".

רמזה שכתוב צסס הגר"א צענין גלוי וכו' נת' להלן סי' קט"ו שהגר"א צציאורו כאן ובסי' קט"ו אינו סובר כן, וכן הסכמת כל הפוסקים, ונעי' מעשה רב רלג' משמע דהגר"א המיר ריקוק וספיק כף צצבת כדעת החומ' דאין לגזור האידנא שמה יתקן כלי שיר דלינו בקיאין צוה"ו.

ולגבי גלוי לכא' א"צ לכל ענין זה אחר שמעולם לא היה צוה גזרה מיוחדת, אלא סכנה כמ"ש ע"ז חולין ט: צמירא סכנתא מאסורה, וסכנה דין החורה הוא, ושיערו חז"ל צצוה יש סכנה ולא זכר צוה צשום מקום התקיטו או גזרו וכי אס' הוא דבר מסוכן לא היה להם להגידו צלא טעמים נסתרים, וגבי דיני התורה לא נאמר

כלל דין דבר צצמנין כמפורש צר"מ פ"צ מממרים אפי' צלא נשתנה כלום ק"ו שנשתנה ההגדרה וה"ו צטל מעמנו, כמו שאס' אמרו חזקה אדם עשוי למשמע צכיסו כו' אס' יצא דור שאין דרך צני"א למשמע צכיסו לא יהיה צריך על זה מנין אלא ענין למציאות הוא [כמ"ש הצית אפרים] וכן הכא חז"ל לא אמרו כלל דיש כאן גזרה אלא גלו לנו המציאות. וציאור ענין גילוי שדברו ממנו חכמים נת' להלן סי' קט"ו.

ועי' עוד לפנינו סי' צב' דתקנה שהתקין ר' יהודה לנקב הורדין לא נגזר זה צימינו וצטלה

אחר שנשתנה דרך צליית העוף, ועמ"ש צס. סי' יג': [א] שחיטה בדרגים: דגים א"צ שחיטה ילפי' חולין כו: מאס' כל דגי הים ייאסף, וצ"ע הא אפי' צשר לר"ע הי' מותר להס' צלא שחיטה ק"ו דגים שייאסף להס', וגראה כיון דסומך ל' יישטטו וטעמו דדרך צני אדם לשחוט הגס שאינם מצויים ומ"מ אדגים כחצי ייאסף וטעמא שדך צני"א לאספס חוה הטעם נמי לפי האמת דלא הצריכו שחיטה, שו"ר לרע"א שחי' דשחיטה היינו נחירה דהיו חייבים צה, והוא ו"ל הכרת מתדרו מדיש דין נחירה צצנהמה ולא צדגים כו' ולפמ"ש לעיל אין הכרת, וצלא"ה ל"ג דשייך להכרית מכה"ג הלכה, ועי' צוה"ו סי' קט"א.

[ב] אבמה"ח בדרגים: לענין נצצה"ח צדגים צחולין קב. כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על איצירו וכ"כ הפר"ח סק"א, והשיג עליו הפר"ח סק"צ דהתם אינו אלא לרבות טומאים דאסורי צאל מנא לן דלמעטרי לקולא נמי הוא. וצ"ע הא טומאים אינו אלא לר' אלעזר התם והפר"ח לא כ' אלא דרבנן לא פליגי צעיקר הלמוד שהוא מפורש "וכל שאי אתה מצווה על דמו אי אתה מצווה על איצירו" ופרש"י כגון דגים ותצבים, והפלו"ג היא צטמא ומפורש כהפר"ח. וכתב ציד צצרהס נעלם ממנו הא דנסהדרין נט: דדרש' להמיר צצנה"ח צצ"ג מקרא דאין כל צשר כו' וכ"ש דגים דמותר, וגם מ' צוה הקו' דלמא להכי אתא קרא לקולא דזה שמעי' מהא דנח הג"ל. אמנם לדבריו למא לא הציאו חולין קב. מהכא שהוא מוכיח דרך מ' שאין אתה מצווה על דמו אין אתה מצווה על איצירו דמנוחט שס צצנהדרין, וע"כ דש"ה שהוא קודם מתן תורה.

[ג] בל תשקצו: צש"ע ס"א אסור לאכלס חי משום כל תשקצו, דעת המג"א סי' צב' סק"צ דכל תשקצו דרבנן, והפמ"ג כאן צמ"ו סק"א כ' להוכיח מדגור"י שבת ז: דלא יעביר אפומי צאלנא הוא דאורייתא דאל"כ הו"ל גזרה לגזרה, וכבר קדמו התצ"ש סק"ג, ול"ג ראי' כלל דאינו אלא משום מראית עין כמ"ש צגמ' דלא לימרו מיכל קאכיל ל' ושייך מראית עין צדרבנן כמו משום חשדא צני"ת, ועוד דשאני התם שהי' אדם חשוד ואע"פ שהגמ' היה לה לפרש מ"מ אינו דבר המצוי ושיס' לגזור צו גזרות וי"ל מעשה הוא דקאשמעי', וטפי ה"ל לאתויי מה שאסור ליחמו לקטן, כאן עי' לפנינו סי' פה' כתבנו דאין הכרת למנוח צוה אסור ממש, וגם אס' הוא אסור אינו גזרה לגזרה אלא שאין מציאין דבר אסור לקטן וגם מאכל האסור מדרבנן ודאי אסור ליחמו לו, והל"ה הציאו ראי' דהוא דרבנן ממ"ש הר"מ הרצה צדרים אסרו חכמים משום כל תשקצו כו', והציאו התצ"ש סק"צ לדחותו ממ"ש ר"מ סוף ה' רואה צדרים הרצה אסרו חכמים משום רק השמר לך כו' והא סכנה נפשות היו דאורייתא, וכן